

ŞİİR VE GELENEK ÜZERİNE KONUŞMALAR/yirmi

Prof. Dr. Metin Özarslan

Konuşturan: **Tayyib Atmaca**

Âşık edebiyatının hâlen canlı olarak yaşatıldığı bir şehirde doğdunuz. Toraşanlık zamanlarınıza gidelim ve sözün kapısını şöyle açalım: İlk duyduğunuz türkü, tanıdığınız âşık yüreğinizi nasıl çırpındırdı? O çağlarınıza doğru bir yolculuğa çıkalım ve sözü size bırakalım.

Çocukluk, yeniyetmelik veya ilk gençlik yıllarımı Erzurum'da geçirdim. Erzurum genelde halk kültürü özelde âşık tarzı edebiyatın canlı laboratuvarlarından biri durumundadır. Bu durum bundan 40-45 yıl çocukluk veya sizin tabirinizle toraşanlık zamanlarımda daha da yoğun bir hâlde idi. Elim rahmetli babamın avcunda âşık kahvehânesine gittiğimde sanırım altı, yedi yaşındaydım. Meşhur hikâyeci meddah Behçet [Mahir] Emi merhumu dinlemiştim babamla birlikte... Hatırladığım kadarıyla Gez Çarşısı denen yerde rahmetli Âşık Yaşar Reyhanî ve arkadaşlarının işlettiği bir kahvehâne idi. Muhtemelen Koroğlu -başka bir halk hikâyesi de olabilir- anlatıyordu. Kalın camlı gözlüklerinin arkasından dikkatli gözlerle dinleyicileri kontrol ediyor, arada bir duraksıyor, yeniden büyük bir iştah ve keyifle anlatmaya devam ediyordu. Sonra sözü saz çalan başka kimselere devrediyordu, onlar da çalıp karşılıklı söylüyorlardı. Benim sazla-sözle doğrudan irtibatım ve ilgim böyle başladı, ancak evde de anamın zaman zaman dinleyip ağladığı radyoda duyup işittiğim kimi türküler de yok değildi. Bunlar arasında "Sarı Sabahlık da Yakışmaz mı Güzele", "Gönül Gel Seninle Muhabbet Edelim" veya "Bir Seher Vaktinde İndim Bağlara" gibi türküler arada anama söylemişliğim de vakidir. Sonraki yıllarda da bu türkülere olan ilgim artarak devam edip gitti o yıllardan olmak üzere "Geçti Dost Kervanı" ve "Bugün Ben Bir Güzel Gördüm" adlı türküler de hatırladığımı ifade edeyim.

İnsan nereye giderse gitsin çocukluk hatıralarını da yanında götürür. Biraz daha Erzurum'da dolaşalım, "Hüma Kuşu Yükseklerde Seslenir" türküsünü dinlediğinizde ne hissediyorsunuz? Ya da soruyu şöyle değiştireyim, rahmetli Âşık Reyhanî'nin Erzurum'dan ayrılışını anlatan "Gidirem" türküsünü dinlediğimde bütün karabulutlar gözlerime toplanır. Bir Kahramanmaraşlıyı dağıtan bu türkü, bir Erzurumlunun yarasına nasıl tuz olur?

Doğrusu çocukluğumda ne hikmetse bu türküye dair bir duygu yok. Yahut şimdi hatırlayamıyorum. Herhâlde "Hüma Kuşu" ile ünsiyetim daha sonraki yaşlarda oluştu. Elbette Erzurum'dan neşet eden bütün türküler ve bahsettiğiniz türkü de dâhil birçok türkü bizim için dua-marş karışımı verimlerden ve yaşantımızın her anında kendimizi bulduğumuz ifade ettiğimiz estetik değerlerin bir parçası idi. Bu türküler arasında "Çelik Pazarında Ufacık Taşlar", "Erzurum Çarşı Pazar", "Göç Göç Oldu", "Aşkın Ezeli Âşıka İlham-ı Hüdadır", "Dün Gece Yâr Hânesinde" ve daha onlarca türküyü sayabilirim. Rahmeti Âşık Yaşar Reyhanî bizim mahalleden komşumuz, oğulları rahmetli Yüksel ile Ozan arkadaşımız idi. Reyhanî usta ile Erzurum'da ve Erzurum dışında defalara aynı havayı solumuş ve onu yakından tanımış biri olarak, değerinin Erzurum'da da ülke genelinde de tam manasıyla bilinmediğini ifade etmek isterim. "Gidirem" türküsü bu değer bilmezliğe ince bir göndermeydi ve usta bu türküyü yaktığında ben Ankaralı idim. Bu türkü yoluyla Reyhanî'ye haksız bühtanlarda da bulunulmadı değil. Erzurum doğuran ama doyuramayan bir şehirdir öteden beri. Dolayısıyla evlatlarının birçoğu Erzurum dışında bir hayatı tercih etmek zorunda kalmışlardır. Bunlardan biri de benim ve elbette bu türkünün benim hayatımda da mühim bir yeri vardır. Çünkü ben de kendimden birçok şeyi o türküde her dinlediğimde bulurum. Tarihi göçle yoğrulmuş bir milletin ferdi olarak ve gurbeti içimizde duyarak hangimiz bu türküde kendimize ait çizgiler renkler desenler bulmayız ki... Bu türkü sila-i rahim hasreti ile yaşayan herkes için bir yara tımarı, bir şifa kaynağı, bir merhem mesabesindedir.

Birbirine komşu olan Erzurum ve Kars'ın Âşık edebiyatında önemli bir yeri var ve siz de bu alanda Erzurum Âşıklık Geleneği (doktora çalışmanızla) kitabınızla yüzyıllar sonrasına armağan olarak bıraktığınız. Bugünkü gözlemlerinize dayanarak âşıklık geleneğinin günümüzdeki temsilcileri ustalarından aldıklarını çiraklarına aktarabiliyorlar mı?

Erzurum ve Kars'ta âşıklık geleneği her şeye rağmen hâlâ canlı bir biçimde devam etmekte... Rağmen diyorum çünkü geleneğim değişen zaman ve zeminde duçar olduğu rağmenler söz konusu... Bu fihitafsılün meseledir ve burada bu konuya girmek doğru değil. Ancak şu kadarını söylemek mümkündür. Âşıklık geleneği gittikçe zayıflıyor ve daralıyor. Mevcut gelenek temsilcileri arasında umut vadeden kimseler yok değil, fakat onlar da dar bölge ve içinde mahallî ölçekte kalmaya devam edip millî seviyeye bir türlü çıkamıyorlar. Bu, gelenek temsilcilerinin çok da farkında olduğu bir durum değil gibi geliyor bana. Öte yandan gelenek temsilcileri ustalarından aldığı mirası çıraklarına devretmede de kimi sıkıntılar yaşıyor olmalılar. Çünkü kendilerini usta kabul eden gönüllü yahut talip az... Bununla beraber yeni âşıkların kemiyet bakımında çokluğu göze çarpıyorsa da çoğunun herhangi bir ustaya bağlılığı söz konusu değil. Başka bir ifadeyle usta çırak ilişkisi de zayıflıyor. Günümüzdeki âşıklara keyfiyet bakımında bakıldığında da -ki öyle bakılmalı- durumun iç açıcı olmadığı da görülecektir. Bir de şu hususun altını çizeyim ve bu konuyu zülfü yâre dokunmadan bağlamış olayım. Gelenek temsilcileri zamana uyma konusunda pek mâhir ancak bu zamana uymayı eserlerine yansıtmada tam tersi bir durum sergiliyorlar. Sesleri, anlayışları en az 70 80 yıl geriden geliyor. Sosyal ortamda şiirler yayınlıyorlar ancak berbat bir imlaları var. Mahallî söyleyişten kurtulamıyorlar. Standart Türkçe'yi bu şiirlerde görmek neredeyse mümkün değil.

Âşıklardan, âşık edebiyatından yola çıkmışken, âşık, şair, akademisyen, rahmetli Yetik Ozan'ı konuşalım biraz. Yetik Ozan'ın bütün şiirlerini bir araya getirdiniz. Yetik Ozan hece şiiri yazarlar için önemli bir durak. Kısa sayılabilecek bir ömür yaşadı ama geçmişle gelecek arasına bir köprü inşa etmeyi bildi. Hem okura hem de bizlerden sonraki nesillere Yetik Ozan'ı anlatalım deyip sözü size bıraksam?

Yetik Ozan, şairliği ve akademisyenliğinin yanında güçlü bir gelenek temsilcisi âşık kimliğine de sahiptir. Firkatî mahlasıyla son derece güzel şiirler söylemiş Erzurum Kars havalisi âşıkları ile karşılaşmalar, deyişmeler yapmıştır. Yetik Ozan'ın şiirlerinin kendinse has bir özelliği olup onun şiiri taklit edilebilirlikten uzak ve nevi şahsına münhasır bir yapıya sahiptir. Onun hangi şiirinin hangi mısraı, olursa olsun hususi bir damga taşır. Hiç kimse tarafından taklit edilemez. Şiirinde kullandığı kendine has fiilleri, kendine has isimleri vardır. Bu isim ve fiiller ilk bakışta hemen herkesin bilindiğini düşündüğü ve fakat belki de hiç kullanmamış olduğu kelimelerdir. Onun şiirleri okunduğunda kendisini duymasanız, tanımasanız bile “bu Yetik Ozan'ın şiiridir” dersiniz, eğer biraz şiirlere âşinâ iseniz... Onun şiiri Türk şiirinin gelenekten kopmadan modern hâle nasıl getirilebileceğinin somut örnekleridir. Bu bakımdan onu şiirde ayrı bir ses, ayrı bir çığır olarak değerlendirmek mümkündür. Sizin de ifade ettiğiniz gibi Yetik Ozan “geçmişle gelecek arasına bir köprü inşa etmeyi bildi”. Evet, ancak biz onu yeterince bilebildik mi? Asıl mesele budur. Bunun dışında söylenecekler laf ü güzaftır. Yetik Ozan'ı tanımak isteyenler onun şiirlerine baksınlar yeter. Yetik Ozan'ın şiirleri *Atmaca Uçurumu* [Töre Devlet Yayınları 1973], *Atmaca Uçurumu-Ülkü Bağı* [Alternatif Yayınları 2002], *Bütün Şiirleri: Atmaca Uçurumu-Ülkü Bağı-Yücelmek* [Ötügen Neşriyat 2009, 2018] başlığı altında yayımlandı. İsteyen kolayca ulaşabilir. Onun şiirleri kendisi hakkında, sanatı hakkında, şiir dili hakkında ve şiirlerin taşıdığı dünya hakkında öğrenilebilecek, düşünülebilecek, anlaşılabilir ne varsa hepsini ihtiva etmektedir. Bu yüzden ısrarla onun şiirlerinin okunmasını tavsiye ediyorum.

Edebiyat dergilerde fazla görünmeseniz de şiirle içli dışlı olduğunuzu biliyorum. Hatta şiirlerinizin Yetik Ozan şiiri ile akraba bir damardan beslendiğine inanıyorum. Şiir yolculuğunuz ne zaman başladı, şiirlerinizin kitaplaşmasını ne zamana kadar bekleyeceğiz?

Kendimi bildim bileli şiirle bir biçimde iç içeyim. Bu iç içelik daha çok okuyuculuk şeklinde oluştu. Zamanla ilk gençlik dönemlerinden itibaren içimi döktüğüm manzum verimlere başladım. Üniversite yıllarındayken yaptığım bu işler arkadaşlarım tarafından beğenilir hatta alınırdı. Çoğunun unuttuğum bu verimlerin bazılarını yıllar sonra bana geri döndüğünü ve beni şaşırttığını söylemliyim. Bu dönemde yahut sonraki dönemde herhangi bir biçimde yazdığım bir şeyi yayınlamadım. Biraz kendi kendime yönelik yaptığım iç dökme veya iç hesaplaşma metinleri olarak yıllar içinde birikti... Yazdıklarımı ifşa etmeme meselesi biraz da okuduğum şöhretli veya az şöhretli ama büyük şairlerden teeddüp etmem dolayısıyladır. Hâlâ da o edep dairesindeyim. Ancak arada sırada hayatımda mühim yeri olan dostların yönlendirmesi ve cesaretlendirmesiyle bir iki yekinme/yeltenmeyle birkaç dergide bir kaç verimim

yayınlandı. Bundan sonraki süreçte yıllar içinde biriktirdiklerimi gönül bağı kurduğum ehil insanlara gösterip fikirlerini aldım ve içlerinden birinin ısrarı ile de bir kitap oluştu. Tam basılacakken dövizin beklenmedik biçimde yükselmesi ve yayın hayatını kâğıt fiyatlarıyla olumsuz etkilemesi sonucu basılamadı. Dosya hâlihazırda elimde... Belki uygun zemin oluştuğunda *Eskîzler* başlığı altında yayınlanacak. Bu ne zaman olur bilemiyorum. Yazdıklarım okuduğum, duyduğum, beslendiğim ne varsa hepsinin belli ölçüde izlerinin olduğunu biliyorum. Bunu önemseydiğimi de söyleyeyim. Sorunuzdaki ifade şekliyle yazdıklarımın herhangi bir damardan beslenmiş olmasından da bu manada iftihar ederim. Çünkü bu damar bir biçimde kendi inşa sürecimi destekleyen bir zemindir. Ben bu konularda tevazuyla önceki izleri takip etmek gerektiğine inananlardanım. Bu tevazu beni yazmaktan daha çok okumaya, takip etmeye yöneltiyor ve bundan da pek hoşnut hâldeyim.

Sırtını geleneğe yaslayıp günümüz şiirini yazan şairlerin sayısı gittikçe azalıyor mu ben mi öyle görüyorum? Bir “modern şiir” furyası almış başını gidiyor. Serbest şiir yazarların kahir ekseriyeti hece şiirini, hece şiiri yazarların da serbest şiirden habersiz olduklarını gözlemliyorum. Bu bir kavga mı, kargaşa mı yoksa “moda” mı? Bir akademisyen olarak oradan baktığınızda şiirimizin hâl-i pür melalini nasıl görüyorsunuz?

Kimler sırtını kimlere veya nerelere dayıyor bunu net olarak söyleyememekle birlikte başlangıcından bugüne şiir sanatının bir gelenek, bir izlek sanatı olduğu bilinen bir durumdur. Hatta bu geleneği kıranların bile zamanla kendilerinin gelenek hâline gelmiş oldukları da bir vakıadır. Son yüz elli yıl içinde batı kaynaklı olarak edebiyatımızda oluşan modern şiir de kendi geleneğini oluşturmuş durumdadır. Ancak modern şiir taraftarları bunun pek farkında değiller gibi geliyor bana. Zira gelenek, zaman içinde sadece şiirde değil hayatın birçok alanında olumsuz bir mana yüklenilmek istenen eskitilmiş, eprilmiş bir kavram olarak görülüyor. Hece şiiri yahut serbest şiir yazarların da zamanla kendi klişeleri oluşmuştur. Vezin şairin tercihidir. Bu konuda kimseye kimsenin lafı olmamalı. Peki oluyor mu? Elbette oluyor. Ancak bunların doğru olmaktan öte indî anlayışlar içeren sözlerin dışında bir şey ifade etmedikleri de bir gerçek. Çünkü şiiri vezin oluşturmuyor. Vezin şiirin dış yapısıyla alakalı bir unsur... Vezin şiirin işaretle tecessüm etmiş hâlidir. Aslanan anlamdır. Eğer anlam varsa vezne pek bakılmaz. Öte yandan bu tercihlerle farklılaşan hatta kutuplaşan çevrelerin oluştuğu da bir başka gerçek. Sanki kargaşaya bu çevreler yol açıyor gibi. Bu kargaşa yazandan okuyucuya doğru bazen de tam tersi bir seyir takip ediyor. Hatta bu kargaşaya şiiri okur gibi yapanların ama hiç şiir okumayıp şair takipçiliği ve savunuculuğu yapanların daha çok sebep olduğunu düşünüyorum. Bunda eğitimimizin de belli oranda dahli söz konusu. Kültür ve sanat iktidarının da öteden beri tarafı bellidir ve bu kargaşayı kendince yönetmeye devam ettiği de ortadadır. Esasen edebî esere evvela şekille bakılmamalı. İnsana, hayata dokunup dokunmadığına yahut eşyayı, çevreyi, tabiatı yansıtip yansıtmadığına bakılmalı. Vezin, biçim veya şeklin daha sonra bakılacak unsurlar olduğu kanaatindeyim. Türkiye’de ister modern ister geleneksel olsun şiirin belli ölçüde var olduğunu kendi zemininde varlığını sürdürdüğünü düşünüyorum. Umutsuz değilim. İyi şairler de iyi şiir de var. Bahsettiğiniz habersizlik şiirin dışında ve daha çok güncel-politikle alakalı bir mevzilenme modasıdır. Asıl bu modanın hâl-i pürmelali zihinleri meşgul ediyor ve bu meşguliyet şiirin önüne geçiyor. Diğer taraftan şiir sanatı kendi tabi mecrasında akışını sürdürüyor. Her şeye rağmen hâlâ okunmamış, anlaşılmamış şiirlerin şairleri sözlerini söylemeye devam ediyor.

Edebiyat dergilerinin fazla olduğu ama dergilerde kaliteli şiirlerin yayınlanmadığı, hatta şiir kitaplarının ya çok az basıldığı ya da basılmaya yanaşılmadığı yeni bir durum mu? Bu yakınmayı hem bir dergi yönetmeni olarak hem de bir okur olarak abartıyor muyum? Siz akademik pencereden bakınca nasıl görüyorsunuz bu durumu?

En son söyleyeceğimi en başından söyleyeyim. Dergicilik -ister sanat dergisi ister ilmî dergi olsun- zor zanaattır. Allah bu işlerle uğraşanlara sabır ve tahammül versin. Bu iş bir gönül işidir. Dergicilik hayli meşakkatli ve yüklü bir maddî külfeti haiz bir uğraştır. Edebiyat dergilerinin çokluğu veya azlığı bir inceleme konusu bu dergilerde kaliteli şiirlerin yer almadığı veya yayınlanmadığı meselesi de ayrı bir inceleme konusudur. Kim hangi incelemeye yahut araştırmaya dayalı olarak bu iddiayı ortaya atıyor bilemiyorum. Ancak bildiğim bir husus var ki şiir pek yayınlanmıyor. Yayınevleri şiir serisi yapmaktan özellikle kaçınıyor. Hatta yayınevlerinin bizzat şahidi olduğum yaklaşımları var ve bu, basılması için teklif edilen her kitap için aynı: “Satar mı?!!!” Yayıncılık ticari bir uğraş... Yayıncıların bir dereceye kadar satış kaygısının olmasını normal bir tavır olarak haklı buluyorum. Ancak bu satış meselesi şöhretli bir

şairin kitapları için çok da geçerli bir durum değil gibi geliyor bana. Bu durumdan daha çok şiire belli ölçüde emek vermiş ancak edebiyat çevrelerinde yeteri kadar şöhret bulamamış veya bulmasına imkân verilmemiş -bununla beraber oldukça iyi şiirler yazan- şairler için söz konusu oluyor. Tabi bu işin bir de okuyucu tarafı var. Okuyucu şiirle ne kadar ilgili ne kadar meraklı bunu da ayrıca sorgulamak gerekiyor. Bir başka husus da şiirin internet ortamında yer verilen sanatsal verimlerinin başında gelmesidir. İnternette sayısız denecek şiir sayfalarının olduğunu hepimiz biliyoruz. Bu türden bir yaygınlık şiirin çok okunur olduğu anlamını taşımamakla beraber şiir kitaplarının yeterince satılamaması durumunu ortaya çıkarıyor. Bu durum söz konusu şiir kitaplarının arzulanan miktarda basılamamasını da beraberinde getiriyor. Bu hususta net bir örnek üzerinden gidebilirim. Editörlüğünü üstlendiğim Yetik Ozan'ın şiirleri iki yayınevi tarafından 2002, 2009 ve 2018 yıllarında olmak üzere üç kez basıldı. Bu baskıların her biri bin adettir. Yani toplamda iki bin adet kitap ve on altı yıl. İki bin dedim çünkü üçüncü baskı daha bu yıl yapıldığı için ne kadar satıldı bilemiyorum. Yayınevi yönetmeninin tahminine göre bir yedi yılı var. Bu küçük ölçüm bile şiir kitaplarının satışı hakkında ortalama bir bilgi edinmek için kâfidir.

Bir yazınızda “Karakoç’un asıl başarısı şiirindeki mana derinliği ile keskin ve çarpıcı üslubundadır. Dolayısıyla sadece heceyle yazmış olmasından hareketle onu “halk şairi” sıfatıyla vasıflandırmak doğru değildir. Bu tanımlama hem şairi tam olarak yansıtmaktan uzaktır hem de “halk şairi” terimi ile ilgili yanlış kanaatten kaynaklanmaktadır. Vezin -ister hece ister aruz ister serbest olsun- şair için bir tercih meselesidir. Eğer mutlaka bir niteleme gerekiyorsa ardından yazılan yazıların birinde ifade edildiği gibi bu büyük şaire “halkın şairi” demek daha doğru bir niteleme olacaktır.” diyorsunuz. Bunu biraz açmanızı rica edeceğim. Serbest şiir yazanlara neden “serbest şair” denmiyor da hece şiiri yazan şairlere “halk şairi” deniliyor? Bu bir kavram kargaşası mı yoksa hece ölçüsüyle yazanlara (ben dâhil) nasıl bir isim koyacaksınız?

Bizde Ziya Gökalp, Rıza Tevfik ve Mehmet Fuat Köprülü ile resmen başlayan folklor çalışmaları içinde en fazla kalem oynatılan alan âşık tarzı şiir bu cümleden halk şiiri konusudur. Ancak bilindiği gibi bu konuya daha önce Ziya Paşa'nın “Şiir ve İnşa” makalesinde temas edilmiştir. Âşık tarzı şiir geleneği alanındaki çalışmalarda özellikle Fuat Köprülü başlangıçta âşık/saz şairi ve âşık tarzı şiir/saz şiiri, kavramlarını kullanır. Zaman içinde birçok araştırmacı bu kavramlar başka adlar vererek mesela halk şiiri sözlü şiir, sözel şiir; halk şairi, kalem şairi, meydan şairi, çöğür şairi, halk ozanı ve başka adlar kullanarak aynı kavramları kast ederek farklı isimlerle ifade ederler. Esasında geleneğin taşıdığı isim “âşık”, geleneğin oluşturduğu şiir de “âşık şiiri”dir. Bu şiir büyük ölçüde millî vezin olan heceyle az bir miktar da aruzla oluşmuştur. Burada bir gerçeğin altını çizmekte fayda var: Esasen Batı’da “halk edebiyatı” kavramı, “folk literature (İng.) veya littérature populaire” (Fr.) bu cümleden “halk şiiri” folk poetry” ve “halk şairi” “folk poet” kavramları tercüme yoluyla dilimize girmiştir. Bu kavramlar dilimize çevrilerek bizim geleneksel yahut millî şiirimize karşılık olarak kullanılmış, ancak öteden beri tartışılmakta olan bir mesele olmaya devam etmiştir ve etmektedir. Çünkü tam olarak bir mana zeminine oturmamış hep havada kalmıştır. Bu oturmayışın temel sebebi bizde halk sınıfının olmamasına bağlıdır. Batıda soylular ve halk var iken biz de herkes halktır. Geçen asrın başlarından itibaren millî olan her kavram halk sıfatı ile tesmiye olunduğu malumunuzdur. İlk partinin adında bile “halk” var değil mi. Buradaki halk millet manasındadır. Bu itibarla “halk şiiri” millî şiiri karşılarken “halk şairi” millî şairi karşılamaz çünkü “âşık” karşılığı teklif edilmiştir. Yukarıda saymış olduğum diğer adlandırmalar da âşık kavramına karşılık olarak otaya atılmıştır. Bu konuda merhum Şükrü Elçin hocamın “Halk Şairi Deyimi Üzerine” ve Saim Sakaoğlu hocamın “Ozan, Âşık, Saz Şairi ve Halk Şairi Kavramları Üzerine” yazılarında bu hususlar enine boyuna da tartışılmıştır. Özellikle Şükrü Elçin hocamın hece ile yazan her şairin halk şairi olmayacağına dair net bir görüşü vardır. Merhum hocam bu görüşün doğruluğunu destekleyen deliller de ortaya koymuştur. Bendeniz de merhum hocam gibi düşünüyorum. Dolayısıyla benim burada da haddimi aşmadan ifade etmek istediğim husus -bahsettiğiniz yazıda da vurgulamaya çalışmıştım- hece ile şiir yazan şairlerin halk şairi sıfatıyla zikredilmesinin eski bir anlayış olduğu ve bunun doğru bir adlandırma olmadığıdır. Eğer böyle bakılırsa bu manada “Beş Hececiler” başta olmak üzere hece ile yazan bütün şairler, “halk şairi” olarak adlandırılabilir. Ancak yine de doğru bir adlandırma yapılmış olamaz. Veleve ki durum böyle olsun, bu durumda da -sizin de buyurduğunuz gibi farklı manalar taşıyan adlandırmalarla- yani biri “âşık”, bir “halk şairi” olarak mesela Karacaoğlan veya Âşık Ömer, Erzurumlu Emrah veya Âşık Veysel ile modern şairlerden Orhan Seyfi Orhon, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Abdurrahim Karakoç veya Ali Akbaş aynı kategoride değerlendirilemez.

Günümüz edebiyat dergilerinde yayınlanan şiirlerin şairlerinin adını çıkarıp şiirleri alt alta getirdiğimizde şiirler birbirlerinin devamı gibi. Beğeni kalitemiz mi yükseldi yoksa “modern şiir” kavramı adı altında manasının ancak şairin karnında olduğu söylenen “bol imge soslu” şiir çıkıyor ortaya. Mesela size irticalen iki dize söyleyelim: ‘Saçlarında bir tutam ayrılık esiyor / Öpüyor dudaklarımı bir hengâme’ desem başkalarına göre şiir oluyor. Şiir insana dokunduğu kadar mı şiir, yoksa şiir başka bir şey mi?

Sorunuzun girişinden başlayayım... Burada temas ettiğiniz husus sadece modern şiir için geçerli değil klasik şiir ve sözlü şiir mahsulleri için de geçerli... Biraz açalım. Mesela orta derece birkaç divan şairinin yahut orta derece birkaç âşığın şiirlerinden mahlasların çıkarılıp, bu şiirler yan yana getirildiğinde hangi şiirin hangi divan şairine yahut hangi şiirin hangi âşığa ait olduğunu belirlemek kolay değildir. Bunun temel sebebi gerek klasik şiirin gerekse sözlü şiirin zaman içinde oluşan geleneğinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, -ne kadar kabul görür emin değilim- modern şiir için de geçerlidir. Çünkü zaman içinde modern şiirde de kendi hususi şartları içinde bir gelenek, modern edebiyat çevrelerinin tabiriyle kanon oluşmuştur. Beğeni kalitesine gelince bunu ölçecek belli bir mikyas olup olmadığını sorgulamak lazım. Netice itibariyle genel okur kitlesi ile şiire ciddi emek veren kitlenin şiire bakışında belli oranda farklılıkların olması düşünülebilir. Ancak eskilerin tabiriyle bir “zevk-i selim” her durumda öne çıkan bir belirleyicidir. İhtiyatla söylemek gerekirse bu zevk-i selimin eprimesi gibi bir durumla karşı karşıya olduğumuzu, bunun da dinleme ve anlama kültürünün zayıflamasından kaynaklandığını düşünüyorum. Bir edebî eserin, bu cümleden şiirin oluşumunda birbirlerine sıkı sıkıya bağlı unsurlardan oluşan bir ibda zemini söz konusudur. Bu zemin şair ile okuyucu arasında yer alır. Gerek şair gerekse okuyucu bu zemini oluşturan estetik unsurları göz ardı edemez. Burada şairi yönlendiren bir okuyucu hedef kitle seviyesinden bahsedilebilir. Zaman zaman bu okuyucu hedef kitlenin beğeni ve zevki şairi de zorlar ve onun belli bir kalitenin altına düşmesine izin vermez. Hedef kitlenin “zevk-i selim”inde meydana gelebilecek herhangi bir zafiyet, şairi de etkilemekte ve son dönemlerde ortaya çıkan “görsel şiir”, “işitsel şiir”, “uydurma şiir” “deneysel şiir” gibi nev-zuhur kavramların şiirin semalarında uçuşmasına yol açmaktadır. Bu kavramlardan kimin ne anladığının yeterince tebellür edip etmediğinden bundan pek emin değilim. Ancak eserine böylesi sıfatlar takarak mahsul veren bir şairin kendi içinde takınabileceği keyfî bir tavır normal karşılanmakta hatta kanıksanmakta dahası doğru olarak kabul edilmektedir. Bu hususta söylediklerim herhangi bir şairi veya onun şiirini izhara yönelik değildir. Sanat verimi ortaya koyan herkese saygı duyulması gerektiğine bir edebiyat ve kültür talebesi olarak inanıyorum. Ancak bu eserlerin içinden seçme ve kendini tezyin etme de kişiye has bir haktır. Her sanatsal üretim zaman içinde kendine has bir yol bir tarz oluşturur. Buna ister gelenek densin, ister kanon densin aynı kapıya çıkar. Hatta gelenek veya kanon muarızları arasında da zaman içinde bir gelenek veya kanon oluşması da kaçınılmazdır.

Ezcümle, şiirin ne olup olmadığı, hatta şiirin olduğu veya olmadığına dair hükmü hep zaman vermiştir ve vermeye devam edecektir.